

Het Noordeinde van Graft

In de 19^e eeuw werd het dorpsbeeld bepaald door de touwslagerijen met hun lijnbanen waar arbeiders, uit hennepvezels dikke kabels sponnen. De zwarte teerhuizen en de opslagplaatsen waren bepalend voor het levensonderhoud van de bewoners. In 1819 waren er nog zes touwslagerijen in Het Noordeinde. Ze waren meestal langdurig in het bezit van enkele families. Bekende namen waren hierbij Van Tiel, Blaauw en Bruin.

De laatste touwslagerij op het Schermereiland was de touwslagerij 'de Vrede'. Waarschijnlijk was deze opgericht in 1654. Toen deze in 1914 werd gesloten, was hij al ruim een eeuw in handen van de familie Bruin. De plek waar deze lijnbaan gelegen heeft is in Noordeinde terug te vinden. Van de familie Bruin wordt Willem Bruin (1759-1826) als een soort stamvader beschouwd. Hoewel hij oorspronkelijk timmerman en molenaar zou worden werd hij uiteindelijk predikant in de doopsgezinde gemeente en verwierf hij bekendheid door publicatie in de 'Verhandelingen' van Teylers Godgeleerd Genootschap in Haarlem. Zijn oudste zoon Pieter, die 'vermaner' werd van de Noordeindse doopsgezinde gemeente, erfde de touwslagerij die zijn vader in bezit had gekregen. In 1863 ging 'de Vrede' over de zoon Louis (1815-1887) van Pieter en na hem kwam hij in handen van de zoon Pieter van Louis, die tot de sluiting in 1912 de eigenaar bleef.

Betje Bruin (1814-1875) was de oudste dochter van de touwslager Louis de Bruin. Zij trouwde met de timmermansknecht Pieter Wiedijk en ze hertrouwde na diens overlijden met een boer uit de Beemster. Uit het eerste huwelijk werd in 1876 zoon Pieter geboren in Grootchermer. Na het overlijden van zijn moeder, toen Pieter 8 jaar was, werd grootvader Louis als voogd over hem aangesteld. Pieter had weinig voeling met het boerenbedrijf en niet zo'n goed contact met zijn stiefvader. Hij werd opgenomen in het huis van grootvader Louis Bruin en hij vond bij de familie Bruin de sfeer die ervoor zorgde dat hij zich later ontwikkelde tot een vooraanstaand theoretisch ingestelde intellectueel in de beginnende socialistische beweging. Onder de schuilnaam J. Saks publiceerde hij vele vlijmscherpe essays. In het Noordeinde van Graft woonden, net als in De Rijk, veel doopsgezinden. Na een periode van heimelijke kerkdienst, halverwege de 16^e eeuw, waarbij de doopsgezinden op het eilandje 'de Matten' hun verboden godsdienst belijden, kwamen er doopsgezinde kerkgebouwen in in het Noordeinde van Graft en in De Rijk. De huidige Vermaning werd in 1874 gebouwd naar een ontwerp van de architect J. H. Lehman en verving een houten Vermaning aan de overkant van de weg. De kosterwoning naast de Vermaning is in 1881 gebouwd en achter de kerk ligt een oude waterput. De voormalige pastorie (op nummer 16) dateert uit 1862. In de Vermaning staat een orgel van de befaamde orgelbouwer Johannes Strumphler, gebouwd in 1793. Het orgel was gemaakt voor de Rooms-katholieke kerk in Driehuis-Velsen en werd in 1897 naar het Noordeinde overgebracht. Tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw was het bezoek aan de kerk goed, maar nam het af wat ertoe leidde dat in 1983 de laatste dienst, geleid door dominee P. Smits, plaats vond. Het eigendom is nu in handen van een stichting die door middel van allerlei culturele activiteiten zorg draagt voor het behoud en beheer.

De bewoners van Noordeinde waren kleine boeren of ze waren werkzaam in de lijn- en nettenbanen, in de hekelhokken en in een enkele zeilweverij. Aan de Globdijk stonden twee hennepmolens, twee korenmolens en 1 oliepersmolen die in de 17^e eeuw redelijke welvaart brachten.